

ستارگان پارسى

اگر دانش به ستاره ثريا بسته باشد
و در آسمان ها آرام گيرد، مردمانى از
سرزمين ايران بدان دست مى يابند.

پيامبر اعظم (ص)

است. وي رصدخانه‌اي در مراغه تأسيس كرد كه به يكي از مراكز اصلي نجوم در آن زمان تبديل شد. همچنين كتاب «زيچ ايلخاني» را تدوين كرد كه مجموعه جداول نجومى بود و قرن ها در جهان اسلام از آن استفاده مى شد.

● **غياث الدين جمشيد كاشاني** (قرن هشتم) رياضى دان و اخترشناس برجسته ايرانى است. او «زيچ خاقانى» را تدوين كرد كه دقيق ترين زيچ (تقويم ستارگان) در زمان خود بوده است.

● و **اما امروز فرزندان** ابوريحان، خواجه نصيرالدين و... در سايه سار جمهورى اسلامى ايران بر بام نجوم جهان ايستادند و در راه رسيدن به موفقيت، الگوى دانش آموزان ايرانى شدند. افتخار آفرينى دانش آموزان نخبه ايرانى، **حنايه خرم دشتى، آروين رسول زاده، محمد مهدى كشاورزى، آريا فاتح كردارى و على نادري لردجاني (با كسب پنج مدال طلا)**، در هفدهمين المپياد جهاني نجوم و اختر فيزيك را به مدال آوران، ملت شريف ايران و به ويژه خدمت خانواده و دبيرانشان تبريك عرض مى كنيم.

پيروز و سربلند باد ايران

● دوستان عزيز، تصوير مجموعه ستاره هاى واقع در بالاى عنوان مقاله، همان خوشه پروين يا ستاره ثريا است كه در حديث پيامبر عزيزمان به آن اشاره شده است.

از ديرباز انسان ها براى درك حركت ستارگان و سيارات به رياضيات نياز داشتند. تمدن هاى گوناگون با استفاده از اصول رياضى، به محاسبه موقعيت ستارگان و پيش بينى حركات آن ها پرداخته اند. با پيشرفت علم نجوم، نياز به ابزارهاى رياضى پيچيده تر احساس شد. معادلات ديفرانسيل به عنوان يكي از ابزارهاى كليدى در نجوم مدرن، براى مدل سازى حركت اجرام آسمانى و تحليل پويائى (ديناميك) سامانه هاى فضايى مورد استفاده قرار مى گيرند. اين معادلات به اخترشناسان كمك مى كنند رفتار اجرام آسمانى را در شرايط متفاوت پيش بينى كنند.

در طول تاريخ، رياضى دانان و اخترشناسان سرشناس ايرانى از پيشتازان علم نجوم بوده اند:

● **ابوريحان بيرونى** (قرن چهارم هجرى) يكي از بزرگ ترين دانشمندان و اخترشناسان تاريخ است. او در زمينه رياضيات، نجوم، فيزيك و علوم طبيعى پيشرفت هاى زيادى داشت. بيرونى كتاب مهمى به نام «التفهيم لاوايل صناعة التنجيم» نوشت كه يك دايره المعارف جامع از دانش نجومى محسوب مى شود.

● **خيام نيشابورى** (قرن پنجم) شاعر و رياضى دان بزرگ ايرانى، علاوه بر شعر و ادبيات، در علم نجوم نيز فعاليت هاى قابل توجهى داشت. او با استفاده از محاسبات نجومى، «تقويم جلالى» را تدوين كرد كه دقت بالايى داشت و تا امروز مورد استفاده قرار مى گيرد.

● **خواجه نصيرالدين طوسى** (قرن هفتم) فيلسوف، دانشمند و رياضى دان ايرانى، يكي ديگر از چهره هاى مهم در نجوم اسلامى

۲

شماره ۱۳۱ آبان ۱۴۰۱